

Inhoud

Voorwoord	9
1. Mijn opa Mohamed was een volbloed Riffijn	13
2. Mijn oma Yamina was van een Algerijnse familietak	35
3. Alles van historische waarde: van vader/moeder op zoon/dochter	67
4. In april 1966 kwam mijn vader in Gouda aan	82
5. Jeddi vestigde zich een jaar na zijn verblijf in Gouda definitief in Tilburg	112
6. We woonden in de Rif op een stuk erf van mijn opa	123
7. In Oujda woonden we in een doodlopend steegje	138
8. In de zomer van 2008 gingen we samen naar Marokko	159
9. Jij, ik en jeddi vormen de drie generaties die veel geluk hebben gehad	182

Voorwoord

Dit verhaal heb ik geschreven voor iedereen die wil weten wat het betekent om een migratieachtergrond te hebben. Het raakt aan de identiteitsvragen waar jongeren met verschillende culturele achtergronden vaak mee worstelen. Dat zelfs de derde generatie, geboren en getogen in Nederland, meestal zichzelf te summier omschrijft baart mij zorgen. Zo beperken veel jongeren, die (groot)ouders hebben uit Marokko, hun dubbele identiteit tot 'Ik ben Marokkaan en moslim!' Daarmee doen ze zichzelf ongelooflijk tekort! Deze zeer eenzijdige identiteit vind ik geen recht doen aan waar hun (groot)ouders zo hard voor vochten. Ze zijn geëmigreerd om vrij te zijn. Vrij van armoede, vrij van geweld, vrij van indoctrinatie, vrij van fysieke en geestelijke onderdrukking, vrij om te zeggen wat je denkt en je te ontwikkelen tot wie je wil zijn. Als vrije mensen leven in een veilige omgeving, niet in een hokje gevangen. Vechten voor een menswaardig bestaan. Dat was hún strijd. Zulke universele idealen en thema's komen terug in dit persoonlijke migratieverhaal. Voor hun nakomelingen hebben deze helden de zwaarste ontberingen doorstaan.

Mijn ouders en grootouders migreerden vanuit de Rif in Marokko naar (Frans) Algerije. Na hun remigratie vluchtten ze naar Frankrijk. Hun reis eindigde in Nederland. Ze trokken langs vele plaatsen met mooie en nare herinneringen. Daar vestigden ze zich voor een korte of lange tijd. Dat wa-

Papa, op school ben ik het enige kind met blonde haren en bruine ogen. Dat valt best op. Ik ben een dubbelbloed zoals jij mij noemt. Mama heeft haar wortels in Nederland. Zij is katholiek opgevoed en voelt zich Europeaan. Jij komt uit Marokko, bent moslim en een Noord-Afrikaan. Alhamdu lilāh, godzijdank! Ik ben een mix van twee culturen, twee landen en twee continenten. Toch weet ik beter hoe het voelt om Nederlander te zijn dan Marokkaan. Mijn moedertaal is het Nederlands. Ook ga ik meer om met Nederlanders. We gaan bijna elk jaar op vakantie naar Marokko. Daar bezoeken we onze familie. Maar ik weet niet goed wat mij zo Marokkaans maakt. Jij kwam als kind naar Nederland. Papa, leg mij uit hoe dat zit met mijn Marokkaanse achtergrond?

Kom hier mijn zoon! Dan vertel ik je over hoe papa in Nederland is aangekomen. Ik vertel je ook waar je overgrootouders vandaan komen. Ik vertel je over de mooiste herinneringen waar we allebei blij van worden. Zoals die keer dat je lekker sabbelde aan een ijsje samen met opa aan de voet van de berg. Dat was zo'n heerlijk moment met *jeddi!*

Ja, dat weet nog heel goed. Toen waren we met jeddi en henna op vakantie in Marokko!

Precies, op reis met je opa en je oma! Naast al deze leuke en mooie reiservaringen zal ik je vertellen over de keerzijde van hun migratie. Ik deel ook hun pijnlijkste herinneringen met je. Daarover heerst binnen de oudere generatie nog heel veel schaamte. Over zaken die ver teruggaan in de tijd. Over dingen die het licht niet altijd konden verdragen. We gaan 100 jaar terug, mijn jongen! Zo leer je meer over je migratieachtergrond. Onze familiegeschiedenis bekijk ik ook door de ogen van mijn ouders. Dat zijn *jeddi*, je opa, en *henna*, je